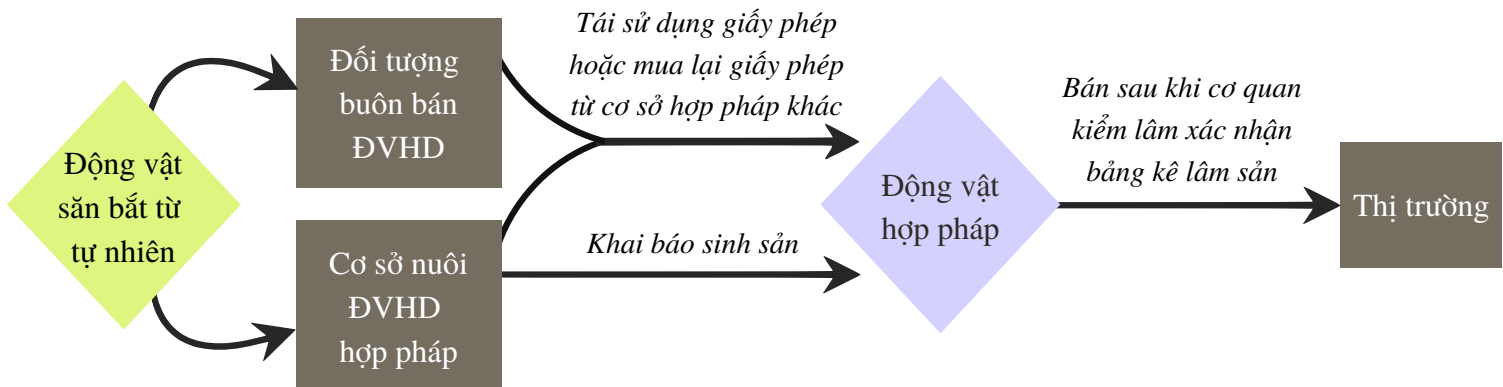

CÁC DẤU HIỆU NHẬP LẬU ĐỘNG VẬT HOANG DÃ VÀO CƠ SỞ NUÔI THƯƠNG MẠI

Hợp pháp hóa động vật hoang dã (ĐVHD) bất hợp pháp qua các cơ sở được cấp giấy phép gây nuôi (hay còn gọi là “nhập lậu” ĐVHD) đã và đang xảy ra phổ biến trong hoạt động nuôi thương mại ĐVHD. Sau khi mua, thu gom ĐVHD bị săn bắt từ tự nhiên, các cơ sở có đăng ký nuôi ĐVHD thường khai báo tăng đàn cũng như cập nhật các sổ sách có liên quan để đảm bảo tính “hợp pháp” của các cá thể ĐVHD. Trong trường hợp không có cơ sở đăng ký nuôi thương mại ĐVHD các đối tượng buôn bán sẽ mua giấy tờ chứng minh nguồn gốc hợp pháp từ một cơ sở có đăng ký nuôi. Giấy phép vận chuyển được các đối tượng tái sử dụng nhiều lần trong vòng một tuần khi vẫn còn hiệu lực.

Quy trình “nhập lậu” động vật hoang dã

"Nhập lậu" và hợp pháp hóa là giải pháp hiện rất được ưa chuộng bởi các đối tượng buôn bán ĐVHD lớn vì gần như triệt tiêu toàn bộ các rủi ro trong quá trình buôn bán và vận chuyển trái phép ĐVHD. Với giấy phép hợp lệ trong tay, các đối tượng buôn bán có thể ngang nhiên vận chuyển ĐVHD mà không sợ bị tịch thu và xử phạt. Một khảo sát được ENV thực hiện trong hai năm 2014 và 2015 đã cho thấy tất cả 26 cơ sở nuôi thương mại ĐVHD (trong đó phần lớn là các cơ sở quy mô lớn) được khảo sát đều có dấu hiệu tham gia vào hoạt động “nhập lậu” ĐVHD ở những mức độ khác nhau.

Hệ quả của hoạt động này là hàng ngàn cá thể ĐVHD bị săn bắt trái phép hàng năm để phục vụ nhu cầu tiêu thụ trong nước và quốc tế. Bên cạnh đó, tình trạng “nhập lậu” ĐVHD còn đi ngược lại với các quy định pháp luật về bảo vệ đa dạng sinh học, gây khó khăn cho công tác thực thi, thúc đẩy tội phạm và cả tình trạng tham nhũng trong một bộ phận cán bộ quản lý hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD. Hiện tượng “nhập lậu” và “hợp pháp hóa” ĐVHD có thể được nhận biết thông qua một số dấu hiệu nhất định được chia sẻ sau đây.

Loài nuôi

1

Các cơ sở có đăng ký nuôi những loài khó sinh sản trong môi trường có kiểm soát, hoặc những loài cần nhiều năm mới đạt tới kích cỡ phù hợp để bán là dấu hiệu cho thấy nhiều khả năng cơ sở này chỉ là vỏ bọc cho hoạt động “nhập lậu” các loài ĐVHD này.

2

Cơ sở vật chất

Để gây nuôi sinh sản ĐVHD, cơ sở nuôi phải đảm bảo yêu cầu về chuồng trại, điều kiện sống, chế độ ăn phù hợp cho loài động vật đang nuôi. Nếu hoạt động thanh tra, kiểm tra các cơ sở này có sự tham gia của các chuyên gia, các chuyên gia có thể dễ dàng phát hiện việc chủ cơ sở khai báo “không” về số lượng lớn các loài được cho là sinh sản và nuôi tại đây.

Sổ theo dõi loài nuôi

3

Cơ sở không lập sổ theo dõi, nuôi loài chưa được cấp phép, ghi chép số lượng không đúng thực tế hoặc số liệu không cho thấy dấu hiệu sinh sản đều cho thấy cơ sở nuôi có thể chỉ là vỏ bọc cho hoạt động “nhập lậu” ĐVHD.

4

Số lượng xuất ra hàng năm lớn

Các cơ sở xuất ĐVHD nhiều lần trong năm với số lượng lớn hơn nhiều so với năng lực gây nuôi sinh sản thực tế tại cơ sở thì cần được kiểm tra nguồn gốc của các cá thể nuôi giữ và xuất bán tại cơ sở này. Theo kết quả đánh giá của ENV, các cơ sở càng lớn thì khả năng nhập lậu ĐVHD càng cao.

CÁC DẤU HIỆU CỦA HOẠT ĐỘNG “NHẬP LẬU” ĐVHD

Động vật nhập từ nhiều nguồn khác nhau

5

Một dấu hiệu khác của hoạt động nhập lậu ĐVHD là một phần hoặc toàn bộ lô hàng ĐVHD có nguồn gốc từ một cơ sở gây nuôi khác. Đây có thể chưa phải là dấu hiệu trực tiếp chứng minh vi phạm, nhưng nếu cơ quan chức năng tiến hành kiểm tra những cơ sở gây nuôi đã cung cấp ĐVHD thì có thể dễ dàng xác định nguồn gốc ĐVHD có hợp pháp hay không, dựa trên các dấu hiệu được nêu trong tài liệu này.

6

Hiệu quả kinh tế

Nếu cơ sở đang nuôi các cá thể ĐVHD là những loài cần một khoản đầu tư đáng kể để đạt tới kích cỡ bán được, mà giá bán lại thấp hơn số vốn đầu tư bỏ ra thì nhiều khả năng các cá thể ĐVHD đó có nguồn gốc từ tự nhiên và đã bị nhập lậu vào cơ sở nuôi.

7

Đặc điểm của cá thể động vật và chuồng trại

Có thể dễ dàng đánh giá tính hợp pháp của cơ sở nuôi và động vật ở đó thông qua quy trình kiểm tra đơn giản như sau:

- Trong nhiều trường hợp, có thể phân biệt ĐVHD săn bắt từ tự nhiên với động vật sinh ra trong môi trường nuôi nhốt qua hình dáng bên ngoài. Theo đó, chế độ ăn của động vật nuôi nhốt lâu có thể khiến chúng có những đặc trưng dễ nhận biết về hình thể. Một ví dụ khác là rùa, mai của cá thể rùa trong tự nhiên có thể có những vết sẹo, vết cào, cắn do bị tấn công bởi thú săn mồi, trong khi rùa nuôi nhốt sẽ thường không có các dấu vết này. Nếu cây hoặc các loài thú nhỏ khác được nuôi trong trại bị thiếu mất một chi – đây là dấu hiệu rõ ràng cho thấy chúng từng bị mắc bẫy trong rừng, hoặc các cá thể ĐVHD có hành vi hung dữ – đây cũng là điển hình của ĐVHD bị bắt từ tự nhiên.
- Yếu tố về tuổi cũng có thể giúp xác định một cá thể ĐVHD có nguồn gốc từ tự nhiên hay không bởi một số loài đòi hỏi phải nuôi trong nhiều năm mới đạt độ tuổi trưởng thành và có kích cỡ phù hợp để bán. Ví dụ, các loài rùa lớn có thể mất 8 đến 15 năm để đạt tới kích cỡ bán được. Chi phí đầu tư nuôi trong nhiều năm như vậy để có thể thu lợi nhuận khiến hoạt động nuôi thương mại và bán cá thể trưởng thành của nhiều loài rùa lớn này là không phù hợp.
- Các đặc tính sinh học và hành vi cũng giúp xác định ĐVHD có được nuôi tại một cơ sở hay không. Nhiều loài bò sát, chim, thú không phù hợp để nuôi nhốt do nhu cầu về môi trường sống hay chế độ ăn đặc biệt của chúng, hoặc đơn giản vì một số loài dễ bị căng thẳng khi tiếp xúc với con người, dẫn đến tỉ lệ chết cao khi nuôi nhốt. Nếu các loài này được ghi nhận tại các cơ sở nuôi đã được cấp phép thì nhiều khả năng chúng không được sinh ra tại đó.
- Nhiều loài khó sinh sản trong môi trường nuôi nhốt vì những đặc tính sinh học nhất định của chúng và do đó không thích hợp cho việc nuôi thương mại.
- Một số loài chỉ sống đơn lẻ trong tự nhiên, vì vậy, nếu phát hiện chúng được nhốt trong cùng một chuồng, các chuyên gia có thể dễ dàng kết luận là những cá thể này không phải được sinh ra hay nuôi sinh trưởng thực sự tại cơ sở.

MỘT SỐ VỤ ĐIỂN HÌNH

Dưới đây là một số vụ chủ cơ sở nuôi buôn bán ĐVHD trái phép đã được các cơ quan chức năng địa phương xử lý trong thời gian vừa qua:

11/1/2022

Tòa án nhân dân huyện Đại Lộc, tỉnh Quảng Nam mở phiên tòa sơ thẩm xét xử bị cáo Trương Thanh P. và tuyên phạt 02 năm 09 tháng tù cho hành vi buôn bán, vận chuyển trái phép 05 cá thể tê tê java (*Manis javanica*) phát hiện vào tháng 10/2018. Tại thời điểm vận chuyển, buôn bán trái phép 05 cá thể tê tê này, Trương Thanh P. là chủ của 3 cơ sở gây nuôi ĐVHD được đăng ký tại Đà Nẵng và Kon Tum.

28/12/2021

Tòa án nhân dân huyện Lục Yên (Yên Bái) mở phiên tòa sơ thẩm xét xử bị cáo Hoàng Văn C. và tuyên phạt 550.000.000 đồng cho hành vi vận chuyển trái phép 08 cá thể rắn hổ chúa (*Ophiophagus hannah*) theo khoản 2 Điều 244 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017). Trước đó, ngày 01/10/2021, Trưởng phòng Cảnh sát phòng, chống tội phạm về môi trường, Công an tỉnh Yên Bái cũng đã xử phạt vi phạm hành chính Hoàng Văn C. về hành vi vận chuyển trái phép 35 cá thể rắn hổ mang Trung Quốc (*Naja atra*) và 02 cá thể cây vòi hương (*Paradoxurus hermaphroditus*) với số tiền 20.000.000 đồng. Tương tự như vụ án trên, Hoàng Văn C. cũng là chủ một cơ sở nuôi có đăng ký tại tỉnh Hà Giang.

10/2021

Cơ quan chức năng tỉnh Quảng Nam phát hiện đối tượng Huỳnh Thị Kim C. nuôi nhốt trái phép gần 60 cá thể rùa quý hiếm. Hiện vụ án đang tiếp tục được điều tra làm rõ. Đáng lưu ý, Huỳnh Thị Kim C. cũng từng là chủ trại nuôi có đăng ký tại tỉnh Quảng Nam và đã bị kết án tù nhưng cho hưởng án treo trong năm 2019 sau khi các cơ quan chức năng phát hiện 126 cá thể ĐVHD, trong đó có nhiều cá thể rùa quý hiếm bị nuôi nhốt trái phép tại cơ sở nuôi của đối tượng này vào tháng 11/2018.

12/5/2020

Tòa án nhân dân tỉnh Quảng Nam mở phiên tòa xét xử phúc thẩm và tuyên phạt bị cáo Phạm Thị T. 05 năm tù giam vì tội Vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm. Được biết, trước đó, đối tượng Phạm Thị T. và chồng đã đăng ký và vận hành một cơ sở gây nuôi ĐVHD thông thường tại địa điểm thường trú. Tuy nhiên trong quá trình kiểm tra hành chính tại cơ sở này, cơ quan chức năng đã phát hiện đối tượng đang nuôi nhốt rất nhiều loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm khác nhau như rắn hổ chúa, rùa đầu to, kỳ đà vân, rùa hộp trán vàng miền trung và các loài ĐVHD khác mà không có giấy tờ chứng minh nguồn gốc hợp pháp của ĐVHD.

KHUYẾN NGHỊ

- ENV khuyến khích các cơ quan chức năng tiến hành điều tra chuyên sâu đối với những cơ sở nuôi có dấu hiệu “nhập lậu” ĐVHD. Nếu phát hiện hoạt động “nhập lậu” ĐVHD, chủ cơ sở cần phải bị xem xét truy cứu trách nhiệm hình sự hoặc ít nhất là xử phạt hành chính với mức cao nhất theo quy định của pháp luật. Đồng thời, cơ sở cũng phải bị thu hồi mã số cơ sở nuôi (nếu được cấp mã số) mà không có ngoại lệ.
- ENV đề nghị các cơ quan chức năng nên chuyển giao các cá thể ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm sau khi tịch thu cho các trung tâm cứu hộ. ENV sẵn sàng hỗ trợ điều phối hoạt động chuyển giao động vật sau tịch thu đến các trung tâm cứu hộ khi cần thiết.

Quý Cơ quan hãy gọi tới đường dây nóng **1800-1522** để được hỗ trợ kịp thời.

QUY ĐỊNH PHÁP LUẬT

Cơ sở nuôi ĐVHD mà không có giấy tờ chứng minh nguồn gốc hợp pháp của các cá thể ĐVHD được nuôi nhốt hoặc có giấy tờ hợp pháp nhưng không đăng ký/thông báo nuôi ĐVHD theo quy định có thể phải chịu trách nhiệm hình sự hoặc bị xử phạt vi phạm hành chính. Hình phạt cao nhất đối với cá nhân vi phạm có thể lên đến 2 tỷ đồng hoặc 15 năm tù giam theo Điều 234, 244 của Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017) hoặc 400 triệu đồng theo Điều 21 Nghị định 35/2019/NĐ-CP (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 07/2022/NĐ-CP), tùy theo loài, giá trị hoặc số lượng của động vật bị tịch thu. Pháp nhân khi vi phạm phải chịu phạt gấp hai lần mức phạt quy định đối với cá nhân.

Trong trường hợp động vật có nguồn gốc hợp pháp, theo Điều 24 Nghị định 35/2019/NĐ-CP (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 07/2022/NĐ-CP), chủ cơ sở có thể phải chịu mức phạt tiền từ 500.000 đồng đến 10 triệu đồng nếu:

- ✘ Không lập sổ theo dõi, lập sổ không đúng mẫu theo quy định hoặc ghi chép không đầy đủ, không đúng thực tế vào sổ theo dõi nuôi trồng và sổ nhập, xuất lâm sản;
- ✘ Không thông báo đúng thời hạn với cơ quan kiểm lâm khi đưa động vật rừng thông thường, ĐVHD khác về cơ sở nuôi;
- ✘ Không đăng ký mã số cơ sở.

env
TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

Địa chỉ: Phòng 1701 (Tầng 17), tòa nhà 17T5, Hoàng Đạo Thúy, Hà Nội
Điện thoại: 024 6 28 15424
Fax: 024 6 28 15423
Email: env@fpt.vn
Website: www.thiennhien.org